

Po razstavah

Ribiški muzej tržaškega primorja*

Ribiški muzej tržaškega primorja stoji v Križu, slovenski ribiški vasi na kraškem robu tik ob Jadranskem morju. Prav prostrani razgled na Tržaški zaliv je prva dobrodošlica, ki jo obiskovalci doživijo s terase muzeja, potem ko se do nje prebijajo skozi ozke ulice starega vaškega jedra. Strma kraška obala je bila stalna spremljevalka slovenskih ribičev v tržaški okolici, krojila je njihov vsakdan in vplivala na različne tehnike gradnje plovil in ribolova. Ribištvo je bilo tu pomembna gospodarska panoga, o kateri je poročal že Valvasor, ki je ugotavljal, da so se v primerjavi z ostalimi kraškimi vasmimi ribiške vasi lahko razširile prav zaradi zaslužka, ki ga je prinašal lov na tune. Skozi stoletja je pomen ribištva, skladno z rastjo bližnjega Trsta, naraščal, vse do obdobja po drugi svetovni vojni, ko je ta gospodarska panoga v tradicionalno ribiških vaseh iz različnih razlogov popolnoma zamrla.

V osemdesetih letih 20. stoletja je širši pomen slovenskega ribištva na Tržaškem zaznal strojni kapetan Bruno Volpi Lisjak, ki se je temeljito posvetil raziskovanju terena in arhivskega gradiva. Vzporedno z nastajanjem prvih knjižnih del se je krepila zavest, da je ribiško materialno dediščino potrebno zavarovati in jo ohraniti v obliki, ki bi bila čim bolj dostopna občinstvu. Rodila se je ideja o Ribiškem muzeju, ki je v Križu kot največji ribiški vasi na Tržaškem našla tudi svoje udejanjenje. Temeljni kamen za muzej je Združenje za Križ položilo leta 2005. Finančne vire je črpalo iz zasebnih donacij, še posebej vaščanov Valentina Cossutte in soproge Elizabete Birsa, ki sta leta 2016 tudi slovesno prerezala trak ob odprtju muzeja.

Poleg tega, da muzej ohranja materialno ribiško dediščino, je njegovo poslanstvo v tem, da posreduje duhovno kulturo tega območja: tehnična terminologija, narečni izrazi in zgodbe predstavljajo svojevrsten unikat v slovenskem jeziku, saj so bili ribiči na Tržaškem dolga stoletja izključno Slovenci. V Koprskem in Piranskem zalivu, torej v krajih, ki jim danes

pravimo »Slovenska obala«, je bila nosilka ribiške kulture italijansko govoreča skupnost.

Obiskovalci se v muzeju seznanijo z zgodbo o čupi, pomorskem deblaku, izredno primitivnem plovilu, ki je v tržaški okolici ostalo v rabi vse do 2. svetovne vojne. Pripovedna nit muzeja se nadaljuje s prikazom raznih arhivskih listin o temeljnih dogodkih v povezavi z ribištvo, prikazom rib, mrež in naprav za ribolov, pripomočki za izdelavo plovil in njihovimi maketami, fotografijami pristanov in obale, utrinki iz življenja prodajalk rib – peškadork. Posebna pozornost je posvečena slovenskemu tunolovu, ki predstavlja posebnost v ribiški dediščini Severnega Jadrana. Del zbirke je posvečen še drugim poklicem, s katerimi so se ukvarjali prebivalci obmorskih vasi, med drugim tudi kontovelskim potapljačem. S tematiko gospodarske zgodovine ribištva se prepletajo mnoge geopolitične teme, saj so se ribiči pogosto znašli pod pritiskom različnih interesov političnih skupin in oblasti, ki so se izmenjavale v zadnjih stoletjih.

Združenje za Križ je z namenom, da bi ribiško dediščino prikazalo še bolj celostno, pred nekaj leti odkupilo tudi manjšo hišo sredi Križa, ki je pripadala ribiški družini. Hiša čaka na obnovo in preureditev,

Kriški pristan z napisom Tu! Smo slovenski ribiči. Fotografija je nastala okoli leta 1947, ko so prebivalci tržaške pokrajine razmejitveni komisiji tudi na ta način dokazovali, kje prebivajo Slovenci.

* Ribiški muzej tržaškega primorja, Križ / Santa Croce 61, I-34151 Trst. Odprt je ob sobotah in nedeljah med 11.00 in 13.00, za skupine so vodeni ogledi po dogovoru. Predsednik društva je Franko Košuta (proteco@spin.it). Več informacij o muzeju na spletni strani (<http://www.ribiski-muzej.it>) in elektronski pošti (info@ribiski-muzej.it).

Babčeva ribiča na čupi Mariji, leto 1974, obala Pri čupah, Nabrežina.

medtem pa jo krajevno športno društvo Mladina uporablja za prirejanje »Ribiških dnevov«. Na prireditvi uspešno združujejo kulturne pobude s strežbo priljubljenih ribjih jedi, ki jih pripravljajo člani društva.

Bruno Volpi Lisjak je izdal dolgo vrsto knjig o ribiški in pomorski tematiki: leta 1995 je objavil prvo od svojih monografij, in sicer *Slovensko pomorsko ribištvo skozi stoletja od Trsta do Timave*. Tej knjigi je potem sledila cela vrsta publikacij, ki so bistveno razširile vedenje o slovenski pomorski dediščini in so izšle v zbirki »Morje«: knjiga v italijanščini o slovenskem tunolovu *La spettacolo pesca del tonno attraverso i secoli nel Golfo di Trieste*, slovenska in italijanska monografija o čupi, slovenskem pomorskem deblaku, dvojezični zbornik *Tradicije dveh skupnosti v Trža-*

škem zalivu o pomorski dediščini na tržaški in koprski obali, knjiga *Tržaško morje: kraška obala, mesto in vasi* o problemu slovenskih naselij na tržaški obali, katalog muzeja *O zgodovini in dediščini slovenskega morskega ribištva* (izšel je v zbirki Slovenskega etnografskega muzeja »Zbirke s te ali one strani?«), zbirka ljudskih pripovedk iz pomorske dediščine *Vonj po morju*, roman *Radovedni galeb*, zbirka pripovedk za otroke *Ribič Sardon* ter knjiga *Ruska flota v Trstu*, doslej nepoznani dnevnik ruskega oficirja Bronjevskega, ki je s svojo floto dve leti (1808–1810) preživel pred Trstom in v svojem dnevniku opisal življenje v mestu. Leta 2018 je izšla še knjiga *Tuni in Slovenci povezani skozi stoletja*.

Jasna Simoneta

Ribiči v lovišču Vir pri Nabrežini, začetek 20. stoletja.